

W. Beyerlin (wyd.): *Religionsgeschichtliches Textbuch zum Alten Testament*. In Zusammenarbeit mit Hellmut Brunner, Hartmut Schmökel, Cord Kühne, Karl-Heinz Bernhardt und Edward Lipiński hrsggeg. von... Mit 4 Bildtafeln und 15 Abbildungen im Text (Grundrisse zum Alten Testament, Bd 1), Göttingen 1975 Vandenhoeck & Ruprecht, 8° ss. 303.

Jest to pierwszy tom w serii *Grundrisse zum Alten Testament* (Das Alte Testament Deutsch — Ergänzungsreihe), wydawanej przez Waltera Beyerlina. Seria ma być pomocą do lepszego zrozumienia Biblii na tle ówczesnego świata i mentalności tamtych środowisk religijno-kulturalnych. Współpracownikami przy omawianym pierwszym tomie byli specjaliści od starożytnego Bliskiego Wschodu jak i starotestamentaliści. Za teksty egipskie odpowiedzialny jest H. Brunner, za mezopotamskie — H. Schmökel, hetyckie — C. Kühne, ugaryckie — K.-H. Bernhardt a za północnosemickie z I w. przed Chr. — E. Lipiński. Za zgodą i konsultacją ze współpracownikami wydawca dokonał wyboru tekstów, które bardziej naświetlać mogą Stary Testament. W tekście znajduje się 15 rysunków i włączone są 4 tablice fotograficzne. Książka zaopatrzona jest w obszerny spis haseł zawierających też (kursywą wyodrębnione) imiona własne, oraz imponujący spis referencji biblijnych do tekstu hebrajskiego, ponadto do ksiąg Mądrości Salomona, Syracha, 2 Machabejskiej, Mateusza, Łukasza, Marka i Listu do Rzymian. Słowniczek niektórych używanych przy objaśnieniach terminów obcych, ma na względzie czytelnika mniej obeznanego z fachową terminologią biblijno-religioznawczą.

Książka jest z wielu względów nader pożyteczna i chciałoby się mieć taką również w języku polskim. Przede wszystkim z wielu przekazów pisanych starożytnych podaje wybór przemyślany i dokonany przy pomocy odpowiedzialnych specjalistów istotnie nieodzownych tek-

stów porównawczych do Starego Testamentu. Otrzymuje się do ręki zebrane i ułożone po kolei to, czego szukać by trzeba mozolnie po fachowych wydawnictwach, nie zawsze dostępnych. Ponadto, i to nie jest bez znaczenia, mamy tu do czynienia z nowym przekładem oryginalnych tekstów odpowiadającym dzisiejszemu stanowi wiedzy umożliwiającej lepsze niż dotychczas ich zrozumienie. Teksty opatrzone są wprowadzeniami i uwagami, które pomagają uchwycić ich właściwy sens w kontekście, z którego niejednokrotnie musiały być wyjęte. Wreszcie czytelnik otrzymuje gotowe wskazówki dla porównania tej literatury z odpowiednimi miejscami biblijnymi.

Materiał został zgrupowany według ośrodków geograficznych starożytnego Wschodu, co najbardziej odpowiada historycznoreligijnym założeniom dzieła, zgrupowanie według języków wynika samo z siebie w następstwie. W ramach części regionalnych dopiero zwraca się uwagę na gatunki literackie tekstów. Z literatury egipskiej otrzymujemy mity o stworzeniu świata, zniszczeniu ludzkości i końcu dziejów, hymny kultyczne i ich literackie naśladownictwa, teksty królewskie, osobiste modlitwy i pieśni, pouczenia życiowe i wyjątki z Księgi Umarłych. Literaturę mezopotamską reprezentują mity i eposy, prehistoria, hymny, modlitwy i lamentacje, przepowiednie i wypowiedzi prorockie, złorzeczenia w traktatach przymierzy, katalogi grzechów i pisma mądrościowe. Teksty hetyckie ukazują również mity, modlitwy, królewski rytuał substytucji, świadectwo usług kultowych (służba Boża). W tekstach ugaryckich otrzymujemy 18 mitów, modlitwę i 2 eposy (Keret i Daniil), wreszcie z tekstów północnosemickich Edward Lipiński podaje napisy dedykacyjne, napisy budowlane, inskrypcje nagrobne, pieczęcie, zaklęcia, napis kultyczny, graffiti, teksty administracyjne państwowe, korespondencje, przymierza i mitografię (o mitach u pisarzy innych). O każdym dokumencie otrzymuje się wyczerpujące i wszechstronne wiadomości, podawane drobniejszym drukiem. Zarówno studium i pracownicy naukowci jak i laicy mają otwarty dostęp do źródeł. Dla wykładających i nauczycieli Starego Testamentu jest to nieodzowna pomoc dla rozszerzenia horyzontów wiedzy biblijnej, także kaznodzieja i homileta, który ma wyjaśniać teksty starotestamentowe, znajdzie tu materiał, by poczynić pierwszy krok w egzegezie, to jest zrozumieć tekst na tle jego czasów a także otrzyma materiał do zacytowania w kazaniu i homilii.

Wydawca tłumaczy się, że podaje stosunkowo niewiele ilustracji do tekstów, dlatego uzupełnieniem służyć może zbiór materiałów ilustracyjnych H. Gressmann, *Altorientalische Bilder zum Alten Testament*, 1927² oraz J. B. Pritchard, *The Ancient Near East in Pictures Relating to the Old Testament*, 1954 z uzupełnieniem z 1960 r.

W języku polskim mamy tylko fragmentarycznie podane teksty w ramach Wykładu Starego Testamentu ks. M. Petera czy w ramach Wstępu do Starego Testamentu pod red. ks. S. Łacha, oraz tu i ówdzie w różnych publikacjach, a wciąż brakuje nam takiego kompletnego zestawu tekstów starożytnych Bliskiego Wschodu dla ilustracji Biblii. Jest to pole do pracy bardzo wdzięczne choć niełatwe.